

education

Department:
Education
North West Provincial Government
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

TEKANYETSO YA POROFENSE

KEREITI 10

SESOTHO PUO YA LAPENG (HL)

PAMPIRI YA PELE (P1)

PHUPJANE 2024

MATSHWAO: 70

NAKO: Dihora tse 2

Pampiri ena e na le maqephe a 11.

DITAELO LE DIKELETSO HO MOHLAHLAHOBUWA

1. Pampiri ena e arotswe dikarolo TSE THARO, e leng:
KAROLO YA A: Tekokutlwisiso (30)
KAROLO YA B: Kgutsufatso (10)
KAROLO YA C: Dibopeho tsa puo le ditlwaelo tsa Tshebediso ya puo (30)
2. Bala ditaelo TSOHLE ka hloko.
3. Araba dipotso TSOHLE.
4. Qala karolo E NNGWE le E NNGWE leqepheng LE LETJHA.
5. Seha mola qetellong ya karolo e nngwe le e nngwe.
6. Nomora dikarabo tsa hao jwalo ka ha dipotso di nomorilwe pampiring ya dipotso.
7. Tlola mola dipakeng tsa dikarabo tsa hao.
8. Tsepamisa maikutlo haholo mopeletong le popong ya dipolelo tse nepahetseng.
9. O eletswa ho sebedisa nako ya hao ka mokgwa ona:
KAROLO YA A: Metsoso e 50
KAROLO YA B: Metsoso e 30
KAROLO YA C: Metsoso e 40
10. Ngola ka mongolo o makgethe, mme o balehang.

KAROLO YA A: TEKOKUTLWISISO**POTSO YA 1**

Potsong ena o nehilwe mefuta e mmedi ya ditema. Bala tema e nngwe le e nngwe ka hloko o nto araba dipotso tsohle tse hlahang tlasa tema ka nngwe.

Bala tema ena e latelang, mme ha o qetile o arabe dipotso tse e latelang.

TEMA YA A

HO HLOKA BOTSHEPEHI		
1	<p>O na le lengolo, Samina, le tswang Thekong. Mmangwane a supa enfolopo e hodima tafole a ntse a ipuela, ho bile ho bonahala hore ke motho ya ratang ho bua haholo ka nako tse ding. Athe Samina yena o ne a thotse, a itholetse, a shebeha a hloname jwale ka ka mehla ha a fihla a tswa mosebetsing. A ema a ya tafoleng, a le re phamo, lengolonyana le tswa suptjwa ke mmangwane. A bala ho ngotsweng ka hare. Hanghang sefahleho sa hae sa fetoha, mahlo a maholo ane a ropoha jwale, dinko tsa famoleha, melomo ya bebenya.</p>	5
2	<p>Samina! Samina! Ke eng? Na o a kula ngwana ngwaneso? O fetohile hoo e kang o setopo! Se ka nkgathatsa hle, Mmangwane! Samina a kgaruma ha bohloko. Mmangwane a mo tadima ha a sihlama setulong lengolo lane a le sobokeletse ka hara seatla e ka o leka ho le bjabjaretsa a le pjhatle. "Enwa kofinyana ke ena, Samina, o tla ikutlwa o phela. Na o o fumane taba tse bohloko?" "Tjhee, le letho! Ke mpa ke fumane lengolo leo ke neng ke sa le lebella mme le mmakaditse haholo. Ha ho ho hong."</p>	10 15
3	<p>"Tjhee, ho lokile ha o batla ho pata kajeno. Na o tla ja le rona kapa o a tsamaya jwale ka ka mehla?" O reng? Tjhee, ha ke tsebe. Oho! Ntlohele hle, mmangwane, nke ke nahane. Ntlohele hle!" Mmangwane Ralesho a itulela setulong mme a tswela pele ka mosebetsi oo a neng a ntse a o etsa, a kgaohana le Samina. Natona o ne a eso fihle ka ha yena a ne a sebetsa hole. Samina a itoma molomo a leka ka matla ho kokobetsa letswalo le neng le mo seha ha bohlokohloko. Bohle re a tseba hore Thekong ke bohole bo sa thuseng letho matsatsing ana a tswelopele.</p>	20 25
4	<p>Amos Mwana, monna eo Samina a neng a se a mo ntshitse menahanong ya hae, le hona a mo ntsha ka ntshwe di sa fohlwa, monna eo Samina a ileng a mo kuta jwale ka ha a kuta Kgwapo kajeno, eo Samina a neng a sa ka a nahana le hanyenyane feela hore seo a se etsang se tla tswala tlhoyo e mpempe hakana; e, yena monna eo he, ke enwa o se a le tseleng ho tla tla iphetetsa hodima motho ya mo entseng hampe kgale. Samina a qala ho hopola jwale. A bona hore Mwana o ne a ntse a bontsha bohlaho bo itseng le bopelokgutshwane bo neng bo ye bo kgwathe botebong ba bohale bo makatsang, empa</p>	30

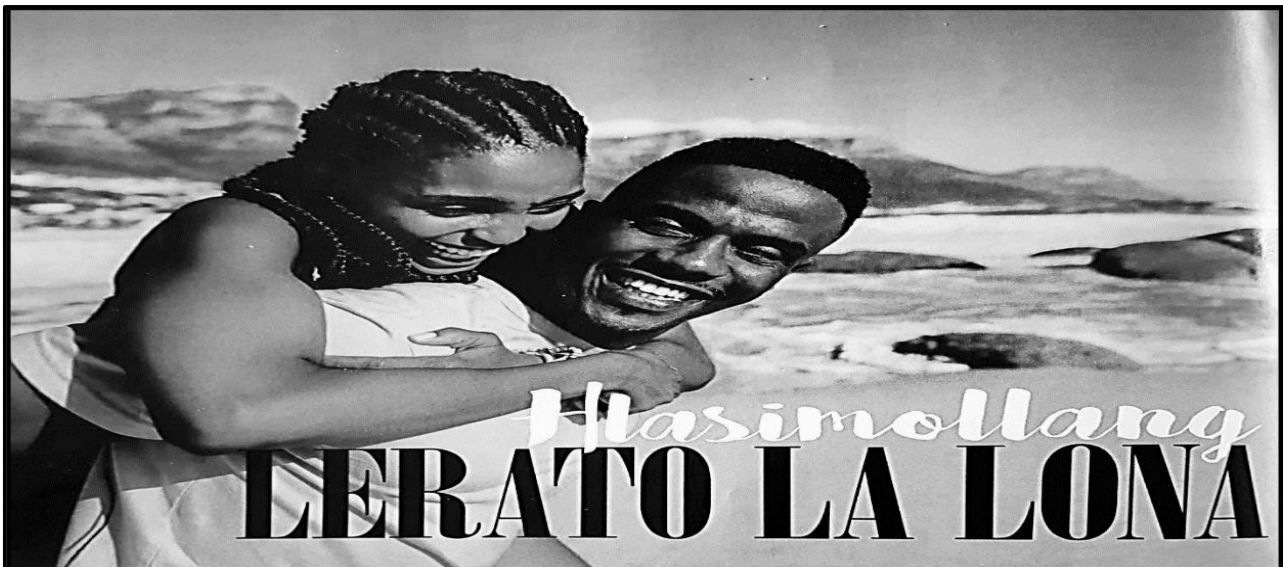
	ka ho tshaba hore mosadi wa hae o tla tseba taba ya bona, o ne a ye a etse seo yena, Samina, a se batlang.	35
5	Empa ka tsatsi le leng a itebala mme a jabela Samina hoo a bileng a ya le maididi ka baka la bohloko. Mohla oo Samina a rera ho mo nyahlatsa, a mo lahlela sa ruri, a ba a falla Thekong a tla Kgauteng. A falla jwalo a se a jele ho Amos Mwana. Mwana eo wa batho a sala le dikoloto le mosadi wa hae eo a neng a mo tshaba a bile a mo rata haholo. Samina a phahama moo a neng a ntse a dutse teng. A utlwa mangole a fokola empa a itiisa, a leba kamoreng ya hae. Mmangwane a mo nyemotsa feela a nna a tswela pele ka seo a neng a se etsa. Ha a fihla kamoreng ya hae, a dula hodima bethe mme a phutholla lengolo lane le neng le sa le letsohong la hae, a le phutholla butle mme a qala ho le bala hape.	40 45
6	Samina Mosadi wa ka o hlokahele jwale Modimo o boloke moya wa hae. Ka hoo he, ha ho sa le lebaka le lenyenyane feela la ho tshaba wena Samina, kapa tsona ditshepiso tsa hao tse tshosang, tsa hore o tla bolella mosadi wa ka ka taba ya rona. Nke ke ka re o ye mabitleng o yo mmolella teng, hobane ka moo ke o tsebang ka teng, o ka tshwana o ya kgathatsana le moya wa mosadi eo wa batho, ya neng a lokile sa konyana, mme ka iphumana ke se ke le kgathatsong jwale ka pele.	50
7	Elellwa, ha ke a lebala tjhelete yane kaofela eo o ileng wa nketsa hore ke o lefe yona jwale ka ha eka ke ne ke ile ka o qobella athe re ne re dumellane. Ke batlile ka ba ka fumana moo o dulang teng, jwale ka ha o bona. Tseno kaofela di nkile nako e telele, empa ha e sa le mohatsaka, Dikeledi, a ikela boyabatho, nako kaofela e ka lehlakoreng la ka. Ke a hlapanya, Samina, ke re: Ka ntate a shwele ke tla be ke o fumane. O ka etsa eng kapa eng, ke tla be ke o fumane.	55 60
	[E qotsitse le ho lokisetswa tlhahlobo ho tswa bukeng ya: Peo ena e jetswe ke wena, IM Moephuli1982:39–41]	

- 1.1 Ka ntlha e le NNGWE feela hlalosa ka moo Samina a ileng a ameha ka teng ha a qeta ho bala lengolo. (2)
- 1.2 Sebopeho see sa Samina se dupa maikutlo afe? (1)
- 1.3 TADIMA SERATSWANA SA 2
Mmangwane wa Samina o bonahala e le motho ya pelo e jewang tshehetsa ketsahalo e le NNGWE. (2)
- 1.4 Hlalosa ketsahalo ya tlhekefetso e ileng ya etswa ho Samina mme ya ba ya mmea maamong a hlobaetsang. (2)
- 1.5 Mongodi wa tema ena o bolela eng ha a re, "Thekong ke bohole bo sa thuseng letho matsatsing a kajeno" qetellong ya seratswana sa boraro. (2)

- 1.6 Ho ya ka tema ena ke ofe monna ya neng a se a pitlilwe ke sefi se ileng sa pitla Amos? (1)
- 1.7 Kgetha karabo e nepahetseng. ka ho fetisisa ho ya ka ditaba tsa tema (A–D),
Ho ntsha motho ka ntshwe di sa fohlwa ho bolela:
- A ho ntsha motho mathateng.
 - B ho fohla motho hampe.
 - C ho leleka motho hampe.
 - D ho jabela motho ha bohloko. (1)
- 1.8 Letswalo la Samina le ile la ipaka hore le molato le a ikahlola, ke ofe molato wa Samina ho ya ka ditaba tsa tema ee? (1)
- 1.9 Bolela hore polelo e latelang ke nnete kapa ke mafosi, tshehetsa karabo ya hao ka lebaka.
Lebaka le entseng hore Amos a dule a fa Samina tjhelete ke hobane a ne a mo rata haholo. (2)
- 1.10 TADIMA SERATSWANA SA 4
Ke sefe sepheo sa Amos sa ho batla ho ya Kgauteng? (1)
- 1.11 Diketso tsa Amos di mo hlahisa e le motho wa semelo se jwang? (1)
- 1.12 Na ditaba tsa tema ee di a tsamaelana le sehlooho? Tshehetsa karabo ya hao. (2)
- 1.13 Ke efe thuto eo o ithutileleng yona temeng ee? (2)

Bala le ho boha tema ena e latelang, mme ha o qetile o arabe dipotso tse e latelang.

TEMA YA B

[Setshwantsho sena se qotsitse makasineng ya Bona ya Sesotho, Pudungwana 2018, 64]

- 1.14 Batho baa ba hlahellang setshwantshong see ba bonahala ba ikutlwa jwang? (1)
- 1.15 Tshehetsa karabo ya hao e ho 1.14. ka ntlha e le NNGWE. (1)
- 1.16 Hobaneng ha bophelo bo mona setshwantshong se ka hodimo bo ka lakatswa ho phelwa ke boholo ba batho setjhabeng? (2)
- 1.17 Hlalosa hore dikamano tsa TEMA YA B di fapana jwang le tsa TEMA YA A. (2)
- 1.18 Ho bolelwa eng ka mantswa aa? “Hlasimolla lerato” (2)
- 1.19 Bolela hore polelo e latelang ke ntlha kapa ke mohopolo, tshehetsa karabo ya hao
- “Ho romellana melaetsa le moratuwa wa hao ho tiisa dikamano tsa lerato.” (2)

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA A: 30

KAROLO YA B: KGUTSUFATSO

POTSO YA 2

Bala ditaba tsa tema ena e latelang, ebe o di kgutsufatsa ka mantswa a hao, o ngola ka seratswana se momahaneng moo o totobatsang mehoplo E SUPILENG eo mohwebi a lokelang ho e latela hore kgwebo ya hae e atlehe hape ha a ile a hloleha.

ELA HLOKO: O lebeletswe ho etsa tse latelang:

1. Kgutsufatso e be ya mantswa a sa feteng 90.
2. Mehopolo E SUPILENG eo e leng ya sehlooho.
3. Ngola ka mokgwa wa seratswana se momahaneng, ka mantswa a hao.
4. Bontsha palo ya mantswa ao o a sebedisitseng qetellong ya kgutsufatso ya hao.

TEMA YA C

KENA KGABONG HAPE

Ha o batla ho tseba ka seo e leng tharollo se ka o thusang ho kena kgwebong hape ha o ile wa hloleha kgetlo la pele ho tshwanela o latele metjha e tla o atlehisa, o lese ho ikgalala le ho ikutlwela bohloko ka ha seo se ke se o tswele molemo. Ho ikwahlaya le ho se tswele pele ka bophelo ba hao ho tla etsa hore o se hlokomele bokgoni le katleho ya hao lehlakoreng la tsa kgwebo. Mohwebi e mong le e mong o tla o jwetsa hore ho qala kgwebo ho boima. Empa ho qala kgwebo le ho atleha ho ntse ho na le diphoso le mathata ho boima le ho feta.

Bophelong kgwebo ha se ntho e itlelang feela, hore o mme kapa o ntate, o motho e motsho kapa e mosweu, seo o lokelang ho se etsa hore o tle o atlehe ke ho phehella kgwebong ya hao. Ithute ho bahwebi ba bangata ka ha bona ba sebeta dikgwebong tsa bona ho na le ho di hodisa. Ba shebana le ho kgotsofatsa bareki ebe ha ba shebe dintlha tsa bohlokwa tse bontshang hore kgwebo e a hola. Ka hoo ba lokela ho hodisa kgwebo e seng ho e sebeletsa.

Ha o le mohwebi haholo e motjha o tlameha ho lemoha hore ha o sa le mosebeletsi ya shebaneng le karolo e le nngwe ya kgwebo. O tlameha ho shebana le mafapha ohle hore kgwebo ya hao e tsebe ho hola. E nngwe ntho o tlameha ho kgona ho laola tjehelete e kenang le e tswang ho feta ho shebana le yona.

Bakeng sa mohwebi ya qalang ho ka ba thata ho tseba le ho nahanela pele ka dintho tse ka etsahalang. Ke mona moo thuso ya setsebi se nang le tsebo ya kgwebo e hlokalang. Ha dintho di sa o tsamaele hantle, rera hore o tlo tobana jwang le tsona. E ba le setshwantsho ka kelellong ya hao sa mohato o tla o nka. Ho ikutlwela bohloko ka lebaka la ho hloleha ho ka se kgutlisetse kgwebo ya hao motjheng. O ka mpa wa ipotsa hore o ka ithuta eng diphosong tsa hao mme o hahamalle pele. Tsena tsohle di tla o thusa hore kgwebo ya hao e atlehe.

[E qotsitswe le ho hlophisetswa tlhahlobo ho tswa ho Bona ya sesotho, Phato, 2015; 61]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA B: 10

KAROLO YA C: DIBOPEHO LE DITLWAELO TSA TSHEBEDISO YA PUO**POTSO YA 3: PAPATSO**

Bala le ho boha papatso ena e latelang ebe o araba dipotso tse thehilweng hodima yona.

TEMA YA D

Fumana tshebeletso ya ho banka ya boleng bo tsotelang ka Nedbank Kharente Akhaonte.

DINTHO HA DI ETSHALE KA NEDBANK

Ke ya batho ba dilemo tse 55 le ho feta.

Ho fumana tshebeletso ya ho banka ya boleng bo tsotelang, eya Nedbank kajeno.

Kharente Akhaonte e o beha taolong ya ditjhelete tsa hao. Se ka lefella ditjeo tsa tsamaiso tsa kgwedi le kgwedi. Tsetela molemong wa bokamoso ba hao.

Hlophisa bokamoso mme o fumane melemo e mengata akhaontong ya hao. Letsetsa 0860555111 kajeno.

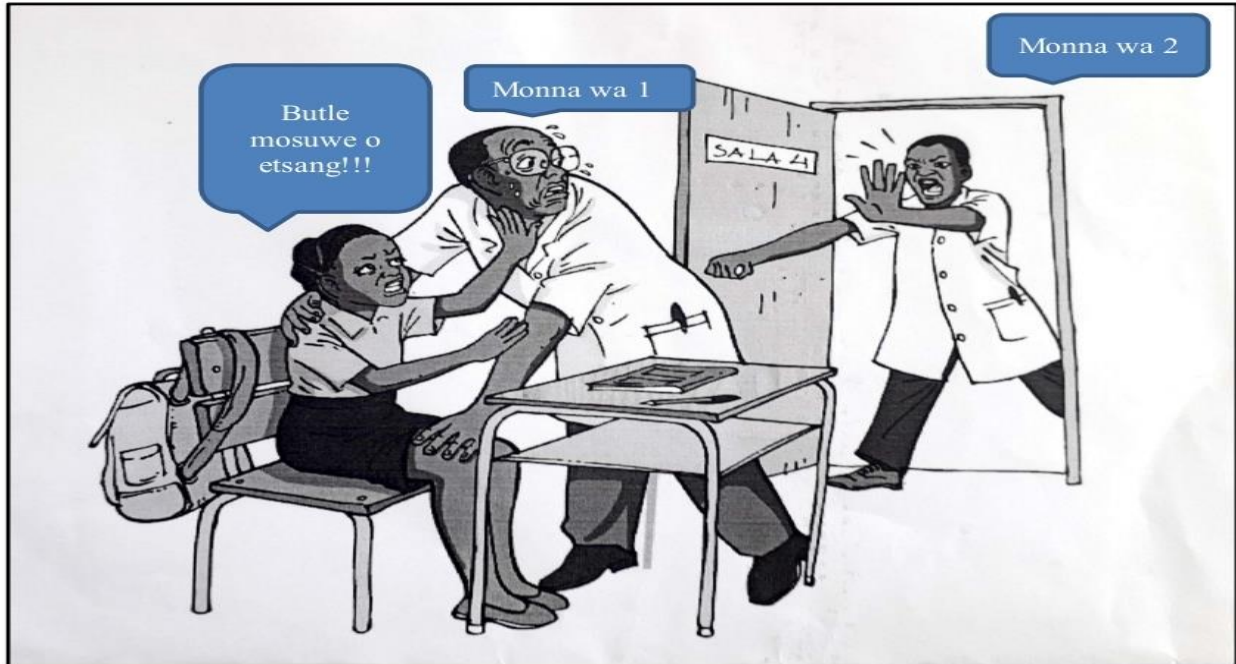
[Setshwantsho se qotsitsweng le ho lokisetswa tlhahlobo ho tswa ho Bona ya Sesotho Phato2015: 48]

- 3.1 Ke sehlahiswa sefe se bapatswang temeng ee? (1)
- 3.2 Sehlahiswa sena se fumaneha kae? (1)
- 3.3 Qotsa mantswe ao o a utlwisang e le lepetjo la sehlahiswa se bapatswang temeng (2)
- 3.4 Fana ka bohlokwa ba sehlahiswa se bapatswang temeng. (2)
- 3.5 Hlalosa hore nomoro ena: 0860555111 e tshehetsa molaetsa wa papatso ena jwang? (2)
- 3.6 Ke sefe sepheo sa ho hlahisa setshwantsho papatsong ee? (2)

[10]

POTSO YA 4: KHATHUNU

Bala le ho boha khathunu ena e latelang ebe o araba dipotso tse thehilweng hodima yona.

TEMA YA E

[Setswantsho se qotsitsweng le ho lokisetswa tlhahlobo ho tswa ho google.]

- 4.1 Diketsahalo tsena di etsahala sebakeng sefe? (1)
- 4.2 Qolla ketsahalo e le NNGWE e bontshang hore monna enwa wa 1 o ne a leka ho hlekefetsa ngwanana ya dutseng setulong. (1)
- 4.3 Ebe maikutlo a iponahatsang ho monna ya kenang monyako ke afe? (1)
- 4.4 O nahana hore morutwana ya hlekefeditsweng a ka bonahala jwang? (1)
- 4.5 Ke dife ditlamorao tseo monna wa 1 a ka iphumanang a tobane le tsona? (2)
- 4.6 O nahana hore sepheo sa khathunu ena ke sefe? (2)
- 4.7 O sisinya hore ho ka etswang ka maemo a kang ana a hlahellang khathuneng ena setjhabeng ka kakaretso? (2)
- [10]**

POTSO YA 5: TEMA YA PROSA

Bala tema ena ebe o araba dipotso tse thehilweng hodima yona.

TEMA YA F

Mokete e ne e le o moholo wa ho tla amohela moruti e motjha ya tswa ithuta dikolong tsa boruti. Ha mokete o ya ka theko ha ntshwuwa dimpho ho ntse ho nehelanwa ka tsona ho moruti le mamoruti. Pele motho a fana ka mpho ya hae o ne a e thenthetsa, a e sadisa ka mantswe a monate ka morao. Kgele monate o mokalo.

Motho wa ho qetela wa ho fana ka mpho ke monnamoholo Lesole. Ha motsamaisi a bitsa lebitso la hae o ile a ikokotlela, a phokola sefela se reng” re bahlanka ba hao morena”. Phutheho ya se dumela, ya hwasa seka noka ya Mohokare e ja ditlhokwe. Yaba o ntsha mpho ya hae e neng e phuthetswe feela ka koranta mme ya tlangwa ka kgwele. Monnamoholo a sheba moruti a ba a mo shebisisa a pheha kgobe le yena. Ha kgutsa ha re tu! A tswela pele ka puo ya hae. ”Moruti ke tlilo o fa mpho e kgolo ho feta tsena tsohle. Yaba o a e phutholla, o a e phahamisa. Joo, batho ba rora, ba korotla, ba re monnamoholo a kwalwe molomo.

Mpho eo ya monnamoholo e ne e le koloi ya bosiu, pitsana. Lesole a re pitsana ena ha e na molato, e ntjha e nkgwa makgowa o ka ba wa jella ka hara yona. Batho ba qala hape ho korotla le ho kgotsa. Ke sa pheta ke re pitsana ena ha e na molato. Le wena o motjha, o motle o a rateha empa mohlang o layang, o beang batho taong, o batlang dikabelo, o kgaolang batho ba tla o beaha dibatabata ba be ba o rehe mabitsobitso mohlomong ba be ba o rehe boPitsana. Methwaela ya tsheha. Ka bokgutshwane moruti batho ba o rata hoba o so sebetse ka hara bona. Mohlang o sebetsang ka hara bona, ba tla re o qala ho ba nkgela. Moruti a e amohela, a bososela a ba a oma ka hlooho.

[E qotsitswe le ho lokisetwa tlhahlobo ho tswa bukeng ya Letsete, CLJ.Mophete 2007, 54–55]

- 5.1 Polelong e latelang lentswe le ntshofaditsweng ke lekgethi le bopilweng ka kutu ya lekgethi -holo“Mokete e ne e le **o moholo** wa ho tla amohela moruti e motjha”. Ipopele polelo ya hao ka kutu e latelang ya lekgethi: lelele (2)
- 5.2 Boela o ngole polelo ena hape mme o fane ka lehlalosongwe/sinonime ya lentswe le ntshofaditsweng. “Pele motho a fana ka mpho ya hae o ne a e **thenthetsa**”. (1)
- 5.3 Tshebediso ya lentswe lena “korotla” ho seratswana sa bobedi e matlafatsa maikutlo afe a phutheho ka kakaretso? (1)
- 5.4 Fana ka moelelo o otlohileng wa polelo ena:“Monnamoholo a sheba moruti , a ba a pheha kgobe le yena” (2)
- 5.5 Hlalosa ka moo mongodi a hlahisitseng tomatso ka teng temeng ena. (2)

- 5.6 Bopa polelo o sebedise lentswe lena le ntshofaditsweng le le moeelong o mong osele. Moruti a e amohela, a ba a **oma** ka hlooho.

(2)
[10]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA C: 30
MATSHWAO OHLE A PAMPIRI ENA: 70